

Inleiding van de vertaler

‘Hoe we liefhebben’ wil ondersteuning bieden voor al wie de keuze maakt om ongehuwd te blijven omwille van het koninkrijk der hemelen: seminaristen, priesters, godgewijden, religieuzen alsook sommige permanente diakens en lekengelovigen. Deze keuze plaatst het celibaat als een bijzondere uitdaging op hun levensweg en vraagt in iedere levensfase om de nodige aandacht.

De titel van het boek is veelzeggend: het celibaat omwille van het Rijk Gods is in de Kerk een specifieke manier van liefhebben. Om deze wijze van beminnen te ontvouwen zet John Mark Falkenhain zijn persoonlijke ervaring als benedictijnernonnik en zijn competentie als klinisch psycholoog in. Deze dubbele achtergrond helpt hem om het ideaal voor ogen te houden maar ook om realistisch te blijven. ‘Het celibaat is moeilijk, maar niet onmogelijk’ is een bewering die meermaals in het boek terugkomt.

Falkenhain neemt de lezer mee op een verkenning van de motieven voor zo’n uitdagende manier van liefde beleven (hoofdstukken 3 en 4), de theologie van het celibataire leven (hoofdstukken 5 en 6) en de belangrijke vraag naar seksuele identiteit en geïntegreerd leven op dat vlak (hoofdstukken 7 en 8). Ook bespreekt hij een aantal vaardigheden waarover een celibetair dient te beschikken: emotionele intelligentie, support en accountability vanuit de gemeenschap benutten, passende grenzen stellen en bewaken, omgaan met romantische en seksuele aantrekking en de waarde van het alleen-zijn leren kennen (hoofdstukken 9 tot en met 13).

De ondertitel – ‘vorming tot celibetair leven’ – maakt duidelijk dat John Mark Falkenhain materiaal wil aanreiken voor de opleiding en permanente vorming van priesters en religieuzen. Daarmee is de eigenheid van dit boek aangegeven. Qua opzet en inhoud is het om twee redenen een uniek werk. Ten eerste omdat de schrijver het celibataire leven van zowel diocesane priesters als van vrouwelijke en mannelijke religieuzen bespreekt. Veel boeken over kerkelijke celibaatsbeleving zijn er sowieso niet en al zeker niet waarin het perspectief van zowel de seculieren als de regulieren, vrouwen en mannen, wordt samengenomen.¹ Maar dit boek is nog om een tweede reden uniek. De auteur biedt namelijk ook een

vormingsmodel aan. Hij denkt na over en biedt achtergrond bij de vraag ‘wat is nodig qua opleiding en permanente vorming om mensen toe te rusten voor een zinvolle celibaatsbeleving omwille van het Rijk Gods?’.²

Vanuit de vaststelling dat er op dit vlak nog heel wat werk aan de winkel is (hoofdstuk 1), biedt zijn boek een systematisch leertraject aan met leerinhouden, vormingsdoelen, benchmarks en evaluatiemogelijkheden (hoofdstukken 14 en 15). Zijn vormingsmodel vertrekt uitdrukkelijk van een groei- en ontwikkelingsperspectief. Ieder stadium van de opleiding en iedere levensfase biedt eigen uitdagingen en leerkansen. Het vormingsmodel wil hierop attent maken en stimuleren om te groeien als mens, als christen en als celibatair in de navolging van Jezus Christus.

Zelfkennis en zelfaanvaarding staan hierin centraal. Het is pas wanneer je jezelf beter leert kennen en jezelf ook gaandeweg leert aanvaarden zoals je bent, dat er ruimte voor groei en ontwikkeling ontstaat. Zelfkennis en zelfaanvaarding bevorderen de noodzakelijke vrijheid om tot zelfgave te komen en een levensengagement zoals het celibaat zinvol te kunnen aangaan. Ontkenning of onderdrukking staat daar haaks op (hoofdstuk 2).

Deze focus op zelfkennis, zelfaanvaarding en zelfgave als grondslag voor een levensengagement maakt dit boek niet alleen voor seminaristen, priesters, religieuzen, godgewijden en hun vormingsverantwoordelijken interessant. Integendeel, hoezeer het celibaat een eigen licht werpt op de dingen, toch zijn veel onderwerpen die in dit boek worden besproken relevant voor al wie pastoraal werk doet in de Kerk, zelfs voor iedere mens die oprecht zoekt lief te hebben.

Na de bisschoppensynode van 1990 over de priesteropleiding schreef de heilige paus Johannes Paulus II in zijn exhortatie *Pastores dabo vobis*: “Het is nodig dat de priester zijn menselijke persoon zodanig vormt dat hij geen obstakel maar een brug is voor de anderen in hun ontmoeting met Jezus Christus, de Verlosser van de mens”.³ Wat de toenmalige paus schreef over het cruciale belang van de menselijke vorming van de priester, geldt voor alle pastoraal werkenden in de Kerk, zelfs voor alle christenen. In zijn apostolische exhortatie over de vreugde van het evangelie, *Evangelii gaudium*, noemt paus Franciscus immers alle gedoopten ‘leerling-missionarissen’. Iedere gedoopte dient actief in dienst te staan van de evangelisatie met name door met zijn menselijkheid een brug te vormen voor de ontmoeting met Jezus Christus. Daarbij is de persoonlijke dialoog van persoon tot persoon één van de belangrijke wegen waarlangs die verkondiging gebeurt, aldus de paus.⁴ Dit wijst op het belang van de menselijke vorming voor al wie pastoraal actief is.

Op dit punt biedt dit boek interessante inzichten en ondersteuning. In hoofdstuk 4 bijvoorbeeld ontwikkelt de auteur een denkkader rond de motieven om voor het celibaat te kiezen: veelvormige en ambivalente motieven; gezonde en ongezonde drijfveren; geldige en ongeldige beweegredenen; beginmotieven en uiteindelijke motieven etc. In het vormingsmodel formuleert hij pistes om te groeien in diepgang van motivatie, onzuiverheden te detecteren etc. (hoofdstuk 5). Dit denkkader is niet alleen op het celibataire leven van toepassing maar ook voor wie zich voorbereidt op een huwelijk of een ander levensengagement.

Met de vraag ‘wie ben jij als seksueel persoon?’ worstelen (bewust of onbewust) meer mensen dan alleen de celibatairen in onze samenleving. Persoonlijke vrijheid en zelfbeschikking staan voorop, maar leggen bij momenten veel gewicht op onze menselijke schouders die soms broos en kwetsbaar zijn. Zeker voor jongeren is deze identiteitsvraag een uitdagende en bij momenten veeleisende kwestie. Falkenhain ontwikkelt een multifactorieel model voor seksuele identiteit (hoofdstuk 7). Aan de hand van vijf dimensies – geslacht, genderidentiteit, seksuele geaardheid, geschiedenis van seksuele ervaringen, houdingen en waarden waarmee we naar seksualiteit kijken – ontvouwt hij een handzaam model om meer klaarheid te krijgen in iemands seksuele identiteit. Ik kan me voorstellen dat bijvoorbeeld begeleiders van jongeren hier een nuttig conceptueel kader en goede basisinformatie vinden om op weg te gaan met hun vragen in verband met seksuele identiteit.

Eenmaal je zicht hebt op je seksuele identiteit (zelfkennis), komt het erop aan deze te aanvaarden zoals die is (zelfaanvaarding). Ieder mens staat voor de uitdaging om zijn seksualiteit te integreren in het geheel van zijn persoonlijkheid en op een volwassen wijze te beleven. Zeker, voor celibatairen krijgt deze uitdaging een bijzondere kleur. Zij zien namelijk af van genitale seksuele expressie. Maar Falkenhain stelt in hoofdstuk 8 drie concrete pistes van seksuele integratie voor die vele mensen kunnen helpen om hun seksualiteit te integreren en op de juiste plaats te houden.

Paus Johannes Paulus II schreef in *Pastores dabo vobis* over de priesteropleiding dat maturiteit op affectief vlak “een bepalend en beslissend moment is in de vorming van de kandidaat tot het priesterschap”.⁵ Ook deze gedachte geldt niet alleen voor kandidaten tot het priesterschap. Affectieve maturiteit is voor al wie een pastorale opdracht in de Kerk opneemt ‘een bepalend en beslissend moment’. Pastoraal werk staat of valt immers met relatiebekwaamheid en het zo accuraat mogelijk inschatten van je eigen gevoelens en die van anderen. Maar wat is ‘affectieve maturiteit’? Hoe kun je groeien in ‘emotionele competentie’? In hoofdstuk 9 werkt Falkenhain acht vaardigheden uit die mensen vooruit helpen.

Wie in het begeleidingswerk staat, vindt er bruikbare inzichten voor gesprekken allerhande alsook om beter te kunnen aanvoelen wanneer de hulp van een therapeut aangewezen of noodzakelijk is.

In het voorbije decennium was er veel te doen rond grensoverschrijdend gedrag van pastoraal werkenden in de Kerk. Het onderzoek naar de oorzaken ervan, deze daadwerkelijk aanpakken, het werken aan preventie en het zoeken naar herstel en heling voor de slachtoffers zijn wellicht pas goed en wel begonnen. Alles wijst erop dat dit thema nog langere tijd onder de aandacht zal blijven. Paus Franciscus van zijn kant heeft al herhaaldelijk een pleidooi gehouden voor een integere Kerk die eerlijk, betrouwbaar en transparant het evangelie beleeft. Het komt er volgens hem op aan te werken aan een cultuur van zorg voor mekaar waarin situaties van seksueel misbruik, machtsmisbruik en misbruik van geweten niet meer kunnen voorkomen, laat staan dat ze kunnen worden afgedekt en daardoor bestendig. Zo'n zorgcultuur veroordeelt alles wat de integriteit van een persoon in gevaar brengt en beseft dat alle gedoopten als volk van God betrokken zijn bij de kerkelijke en sociale veranderingen die daartoe nodig zijn.⁶ Het bepalen en aanhouden van gezonde grenzen is cruciaal voor zo'n kerkelijke cultuur van integriteit en transparantie. Heldere grenzen hebben en aanhouden alsook inzicht hebben in de mechanismen die ons in de verleiding brengen om grenzen te overschrijden, zijn van kapitaal belang. In de hoofdstukken 11 en 12 biedt de auteur ons de voornaamste basisinzichten die algemeen menselijk zijn en dus niet alleen voor celibatairen gelden.

Zeker, dit boek gaat over het celibaat en richt zich dus in de eerste plaats tot de doelgroep van de celibatairen: seminaristen, priesters, vrouwelijke en mannelijke religieuzen, godgewijden, sommige permanente diakens en lekenengelovigen, vormingsverantwoordelijken op seminaries of religieuze congregaties en ordes en al wie meer over het celibaat wil weten of zich de vraag stelt waarom sommige christenen zo'n radicale levenskeuze maken. Tegelijk worden in dit boek onderwerpen aangeraakt die van nut zijn voor al wie pastoraal werk doet in de Kerk, zelfs voor al wie wil groeien in menselijkheid. We gaven hier al enkele voorbeelden aan. Met zijn model voor opleiding en permanente vorming biedt Falkenhain ook heel wat aanzetten tot reflectie voor de verantwoordelijken van de permanente vorming en het medewerkersbeleid in de bisdommen en religieuze ordes of congregaties. Aangezien het celibaat een levensengagement is dat tijdens het hele leven uitdagingen blijft stellen, is er nood aan permanente vorming op dit vlak. Hoe kan een dergelijke omvattende en ingrijpende levenskeuze immers steunen op fundamenten die alleen gelegd zouden zijn tijdens de opleidingstijd die tien, twintig, dertig, veertig, vijftig jaar of langer geleden is? Zoals alles van belang

in het leven moet ook het celibaatsengagement in iedere levensfase kritisch bevraagd en geactualiseerd worden. Welk aanbod en welke hulpmiddelen biedt de Kerk op dit vlak? Falkenhain reikt ons een eenvoudig en operationeel model aan: om te groeien in zelfkennis, zelfaanvaarding en zelfgave is het nodig om motieven kritisch te bevragen en te verdiepen door theologisch reflecteren, moet aandacht besteed worden aan de passende integratie van seksualiteit alsook aan de nodige vaardigheden voor het celibataire leven.

Voor wie meer wil lezen over het celibaat omwille van het koninkrijk der hemelen, voegen we achteraan een beknopte literatuurlijst toe met Nederlandstalige publicaties. Als bijlage bieden we een reeks ‘trajectvragen’ aan. Deze zijn een uitwerking van de suggestie van Falkenhain in het boek om een standaardset van vragen voor reflectie en gesprek over het celibaat te voorzien.

Bijbelpassages werden overgenomen uit de Willibrordvertaling (KBS 1995).

Stefaan Franco